

Till konstitutionsutskottet
2020-01-24

Regeringskansliets hantering av säkerhetskänslig information om en officer

Regeringskansliet har fått information om att en officer har gjort karriär inom Försvarsmakten på falska meriter utan att föra informationen vidare till Försvarsmakten, än mindre ställa frågor till Försvarsmakten om vilka åtgärder som vidtas för att svensk säkerhet inte ska skadas.

Enligt uppgifter i Dagens Nyheter (DN) har en officer i över ett årtionde fått ledande uppdrag inom Försvarsmakten genom att ljuga om sin bakgrund och förfälska sina meriter. Bland annat har mannen arbetat vid Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (Must) med Sveriges hemliga kryptonycklar. Den första lögnen om examen som DN hittat är från 2002. Ändå gavs mannen utlandsuppdrag som plutonchef i Kosovo och major i Afghanistan. Vidare befordrades den falske officeren till stabsofficer vid Natos militära högkvarter i Europa. Under sommaren 2019 handplockades han till en hög chefspost i den svenska FN-insatsen i Mali. Men där tog det stopp efter att Försvarsmakten fått kännedom om tidigare lögnen från mannen. (*Ljög och blev chef på Kustbevakningen – avslöjades och blev chef inom Försvarsmakten*, DN, 9/1-20, *Låtsades vara officer – fick toppjobb i försvaret*, DN, 12/1-20, *Regeringen varnades för den falske officeren*, DN, 13/1-20, *Sverige gav falske officeren uppdrag vid Natos högkvarter*, DN, 16/1-20).

Under hösten 2018 upptäckte Kustbevakningen, som då var mannens arbetsgivare, att han hade ljutit om sina meriter. Detta fick till följd att han fick lämna sin säkerhetsklassade tjänst. Den 16 januari 2019 kontaktade en företrädare för Kustbevakningen en myndighetshandläggare på Justitiedepartementet och lämnade en muntlig redogörelse för det som skett. Samtalet dokumenterades av handläggaren vid Justitiedepartementet i form av en tjänsteanteckning. (*Regeringen varnades för den falske officeren*, DN, 13/1) Två dagar senare, den 18 januari 2019, informerade tjänstemän vid Justitiedepartementet statsrådet Morgan Johansson och hans statssekreterare Catharina Espmark om ärendet.

Den 18 januari 2019 har även tjänstemän vid Justitiedepartementet ha informerat tjänstemän vid Försvarsdepartementet om mannens lögnen men försvarsminister Peter Hultqvist delgavs inte informationen. Peter Hultqvist har till försvarsutskottet informerat att han fick kännedom om den uppkomna situationen i samband med DN:s artikel den 27 november 2019.

Överstelöjtnant Carl-Axel Blomdahl som leder Försvarsmaktens utredning sade först till DN att Försvarsmakten inte hade hittat något spår av uppgifter från vare sig Regeringskansliet eller Kustbevakningen. (*Regeringen varnades för den falske officeren*, DN, 13/1-20). Senare fann dock Försvarsmakten en säkerhetsrapport från 2018 där Kustbevakningen varnade Försvarsmakten för den falske officeren. (*ÖB till DN: Säkerhetsrapport om officeren hittad*, DN, 14/1-20)

Att Försvarsmakten hade tillgång till informationen om mannens lögnen men ändå fortsatte ge honom tunga uppdrag är i sig ett stort misslyckande vilket myndigheten har det största ansvaret för. Men vissa frågor bör även riktas mot Regeringskansliet i detta. Vad gjorde Regeringskansliet med informationen som delgavs från Kustbevakningen om mannens bakgrund? Om den informationen omedelbart hade kommunicerats från Regeringskansliet till Försvarsmakten den 16 januari 2019 så hade Försvarsmakten kunnat vidta åtgärder tidigare. Varför informerades aldrig försvarsminister Peter Hultqvist av sina tjänstemän? Inom Justitiedepartementet bedömdes ärendet uppenbarligen som så allvarligt att statsrådet och statssekreteraren informerades och vidare att informationen skulle föras till Försvarsdepartementet men när informationen nådde Försvarsdepartementet så stannade den upp.

Information har återigen stannat upp i Regeringskansliet på bekostnad av svenska säkerhetsintressen. Det väcker frågor om vilka statsråd och departement som har fått information om den falske officeren, när man har fått sådan information och vad man har gjort med den. Vidare formas ur detta frågor om vad statsministern kände till och när han fick den informationen samt vilka åtgärder han har vidtagit för att förhindra att just den här typen av situation ska uppkomma? Det är i sammanhanget besvärande

att försvarsminister Peter Hultqvist igen är involverad i ett ärende där han svär sig fri från skuld genom att säga att han har varit ovetande. Så lät hans försvarstal när han hade en anställd tjänsteman som samtidigt var engagerad inom försvarsindustrin och så lät försvarstal angående it-läckan vid Transportstyrelsen. (2018/19:KU20 s. 90ff., 2017/18:KU20 s. 365ff.) Det åligger försvarsministern att säkerställa att hans departement arbetar på ett sådant sätt att han får viktig information i tid.

Regeringskansliets bristfälliga informationsdelning har tidigare föranlett allvarlig kritik från konstitutionsutskottet, KU. Våren 2018 granskade KU regeringens hantering av it-läckan vid Transportstyrelsen. (2017/18:KU20) Bland annat uttalade KU följande:

"Utskottet ser allvarligt på att det tog så pass lång tid innan statsministern nåddes av informationen om en händelse av detta slag."

"Vidare noterar utskottet att Anders Ygeman under hela den aktuella perioden inte tog upp händelsen och dess konsekvenser med vare sig statsministern eller infrastrukturministern. Det framstår för utskottet som självklart att händelser av detta allvarliga slag bör tas upp direkt med statsministern och andra berörda statsråd."

"Den ansvarsprincip som gäller inom Regeringskansliet om att varje departement och statsråd ansvarar för sina myndigheter får samtidigt inte medföra att all information stannar inom respektive departement. Principen kan enligt utskottets mening inte heller innebära att ett statsråd i varje situation kan utgå från att information överförs inom andra delar av Regeringskansliet på det sätt som är avsett. Om principen inte hade följts så strikt i detta fall hade Statsrådsberedningen kunnat nås av informationen om det inträffade tidigare."

KU uttalade samma år i ett annat granskningsärende att det i regeringens styrande funktion ingår en skyldighet att leda den statliga förvaltningens verksamhet. Detta förutsätter att regeringen följer myndigheternas verksamhet och vid behov ser till att vidta de åtgärder som är nödvändiga från ett styrningsperspektiv. (a.a. s. 364) Regeringen kan således inte sitta på händerna och invänta att information ska serveras utan behöver istället aktivt säkerställa att man håller sig informerad. I det förevarande fallet kunde exempelvis ytterligare följdfrågor varit påkallade när Kustbevakningen först informerade om de falska meriterna.

Den uppkomna situationen väcker även frågan om varför den falske officeren inte har varit föremål för diskussioner i det säkerhetspolitiska rådet. Att så inte varit fallet delgav försvarsminister Peter Hultqvist inför försvarsutskottet den 23 januari 2020.

Vid en presskonferens i november 2014 gjorde Stefan Löfven följande uttalande:

Också här i Sverige finns det skäl att ta sig an säkerhetsfrågorna på ett mer samlat sätt. I Regeringskansliet kommer därför att inrättas ett säkerhetspolitiskt råd som regelbundet ska mötas för att samordna hanteringen av frågor som rör Sveriges säkerhet. Jag kommer själv att leda rådets arbete. Där ingår även vice statsministern, utrikesministern, försvarsministern och inrikesministern. Även andra statsråd ska vid behov delta i rådets arbete, liksom några statssekreterare. Det gäller även de myndigheter som ibland kan vara direkt berörda."

I mars 2015 besvarade statsministern en interpellation om det säkerhetspolitiska rådets arbete (2014/15:269). I svaret anförde statsministern att det säkerhetspolitiska rådet inrättats för att regelbundet kunna diskutera en samordnad hantering av frågor som rör Sveriges säkerhet i bred bemärkelse (prot. 2014/15:65). Våren 2016 konstaterade KU att det säkerhetspolitiska rådet har inrättats för att kunna diskutera frågor kring en sammanhållen säkerhetspolitik. (2015/16:KU20 s. 243) Att en svensk officer har placerats på tunga uppdrag inom Försvarmakten mot bakgrund av falska meriter bör vara en sådan fråga som sorterar under någon av rubrikerna "frågor som rör Sveriges säkerhet", "Sveriges säkerhet i bred bemärkelse" eller "en sammanhållen säkerhetspolitik".

Mot bakgrund av det ovanstående hemställer jag att KU granskar regeringens och ansvariga statsråds agerande avseende den falske officeren.

Alexandra Anstrell
Riksdagsledamot (M)

A handwritten signature in cursive script, reading "Alexandra Anstrell". The signature is written in dark ink and is positioned below the printed name and title.

